

Případová studie: Spolupráce Diakonie ČCE s komunitním centrem Tahaddi v Libanonu

Erik Siegl

Nehledě na vývoj na bojišti, bilance osmého roku syrské krize nijak nenaznačuje, že by se válka a s ní spojené útrapy civilního obyvatelstva blížily konci či alespoň ustupovaly. Podle odhadů Úřadu Vysokého komisaře OSN pro uprchlíky UNHCR až milion obyvatel Sýrie v roce 2018 nuceně opustilo své domovy, přitom většina z nich už poněkolidkaté. To je doposud nejvíce v jednom roce za celé období války. Podle Syrské observatoře pro lidská práva (SOHR) v důsledku bojů loni zahynulo kolem 20 tisíc osob. Jen v provincii Idlib eskalace bojů letos od dubna vyvolala novou vlnu vnitřně vysídlených a uprchlíků v počtu 400 tisíc lidí a další se dali do pohybu z důvodu vojenské operace Turecka a bojů na severovýchodě země.

Napjatější se stává i situace v okolních zemích, které hostí kolem 5,6 milionu syrských uprchlíků. V Libanonu, zemi o rozloze Jihočeského kraje, počet uprchlíků v současnosti dosahuje odhadem až 1,5 milionu, tedy čtvrtiny jeho celkové populace.¹ Přitom mluvíme o společnosti z minulosti zatížené místní občanskou válkou, uprchlickými vlnami a aktuálně regionálními politickými konflikty. Ekonomiky Turecka, Libanonu či Jordánska v lepším případě stagnují, v horším se potýkají s recesí. Nezaměstnanost, inflace, a tedy i ceny základních potravin a služeb, rostou. Jak ukazují veřejné průzkumy, nálada hostitelské společnosti se zhoršuje bez ohledu na přímou individuální zkušenost se syrskými uprchlíky, na které stále více nahlíží jako na finanční zátěž, konkurenci na pracovním trhu a v drobném podnikání. Navzdory vysoké míře dosavadní podpory a solidarity Turecko loni zastavilo registraci nově příchozích uprchlíků v některých svých provinciích. Stejně tak učinil Libanon plošně už v roce 2015. Ze strany lidskoprávních organizací se množí zprávy o nucených deportacích a extradicích uprchlíků zpět do Sýrie.

Současně roste zadluženost syrských rodin a tím i počet těch, kteří tíživou situaci řeší dalším zadlužováním či dokonce zaměstnáváním dětí za minimální mzdu na úkor jejich základního vzdělání nebo brzkým vdáváním mladých dívek. Například v Libanonu se to týká až 29 procent dívek ve věku 15–19 let, odhadem až čtyřnásobně více než před válkou. Není asi potřebné vysvětlovat, proč tyto jevy (v terminologii označované za *negative coping strategies*) přinášejí mnohá rizika pro budoucnost jednotlivců i celé společnosti.

Podle výzkumů UNHCR z března 2019 si většina uprchlíků mimo Sýrii nadále přeje návrat do své vlasti, ale jen 5,9 procent ho považuje v nejbližším období 12 měsíců za uskutečnitelný a přímo

1 UNHCR do roku 2015 oficiálně zaregistrovalo 949 tisíc uprchlíků, poté na žádost místní vlády muselo registrace pozastavit.

ho plánují.² Jelikož konec syrského konfliktu a s ním spojený udržitelný a bezpečný návrat stále nejsou v dohledu, mezinárodní pomoc hraje při vyčerpání místních zdrojů stále důležitější roli. Jejich součástí není jen stále nanejvýš potřebná materiální a potravinová pomoc, která pomáhá mnoha rodinám fyzicky přežít. Neméně důležitá je také dlouhodobá investice do psychosociální pomoci, vzdělávání a osobního rozvoje uprchlíků, jež vytváří předpoklady pro jejich další uplatnění a schopnost být více samostatnými, ať už zpět doma v Sýrii, nebo jinde. Přitom tato podpora jde s tou materiální nejlépe společně ruku v ruce.

Diakonie Českobratrské církve evangelické prostřednictvím svého Střediska humanitární a rozvojové spolupráce dlouhodobě pomáhá syrským uprchlíkům a hostitelským komunitám v Jordánsku a Libanonu. S podporou humanitárního programu MZV ČR realizuje pomoc prostřednictvím místních komunitních center od roku 2012, respektive 2017. Tito partneři mohou na místní úrovni podstatným způsobem přispět ke stabilizaci situace syrských uprchlíků a hostitelských komunit hned v několika ohledech. Jejich činnost založená na znalosti lokálních podmínek, potřeb a částečně dobrovolné iniciativě místních občanů („grassroot“) je k tomu nejlepším předpokladem. Právě komunitní centra dokážou nejen získat a mobilizovat podporu svého okolí, ale i dobře a s relativně nízkými transakčními náklady předávat podporu ze zahraničí tam, kam se prostřednictvím velkých programů pomoci často nedostane.

Z pohledu Diakonie tuto podmínku dobře naplňuje komunitní centrum Tahaddi v jižním Bejrútu, se kterým úzce spolupracuje poslední tři roky. Centrum vzniklo už v 90. letech minulého století v jedné z chudých čtvrtí města (Hay el Gharbeh) obývané palestinskými uprchlíky a vnitřně vysídlenými Libanonskými z dob občanské války. V této živelně vystavěné oblasti chybí běžná infrastruktura, převažují velmi provizorně vybudovaná obydlí a hygienicky nevyhovující podmínky. Za více než čtvrtstoletí svého působení Tahaddi v této místní komunitě hluboce zakořenilo. Jeho hlavním posláním je pomáhat inkluzivně těm nejpotřebnějším bez rozdílu.

Z pohledu příchozích syrských uprchlíků i vnitřně migrujícího libanonského obyvatelstva komunitní centrum poskytuje to nejucínejší – alespoň minimální míru jistoty do jejich životů. Tahaddi představuje jakousi záchrannou síť, která přímo v místě jejich bydliště všestranně (byť samozřejmě v omezené míře s ohledem na své zdroje) pomáhá jejich stabilizaci. Tím předchází i další potenciální migraci s jejími riziky, ať už v rámci Libanonu nebo mimo něj, a také mnoha negativním a v důsledku syrské války rozšířeným jevům jako jsou dětská práce, vdávání nezletilých dívek, nevzdělanost a negramotnost či kriminalita.

Jakými způsoby se mu to daří? Tahaddi mimo jiné poskytuje psychosociální poradenství, provozuje malou kliniku poskytující primární zdravotní péči, základní školu v místě (práve dodatečné náklady na dopravu jsou častou překážkou školní docházky). Díky podpoře z Česka také cíleně přerozděluje pomoc formou měsíčních potravinových poukázek a prostřednictvím takzvaného sociálního fondu financuje nákup levné pračky, lednice, plynového vařiče, matrací nebo kamen, tedy toho nejpotřebnějšího k životu. Sociální fond také kryje některé správní poplatky například za rodný list nebo pobytové povolení, s jehož vyřízením sociální pracovníci centra pomáhají, nebo hradí nákup školních uniforem a nezbytných školních potřeb. Bez nich by děti nebyly ani přijaty do státních škol.

Právě tímto širokým záběrem svých služeb Tahaddi dokáže lépe podchytit existující nebo hrozící problémové jevy v jednotlivých rodinách a někdy cílenou materiální podporou pozitivně ovlivnit jednání a volby. Jako důležitý faktor prevence dětské práce a pro zapsání do školy může sloužit například zmíněná pravidelná měsíční poukázka na nákup potravin v hodnotě 80 dolarů, která významně vylepšuje rodinný rozpočet (často s výdělkem pouhých 200 dolarů měsíčně). Důležitá je také schopnost dobře a včas zacílit tuto konkrétní pomoc. Prostřednictvím malé kliniky

² FIFTH REGIONAL SURVEY ON SYRIAN REFUGEES' PERCEPTIONS AND INTENTIONS ON RETURN TO SYRIA, <https://reliefweb.int/sites/reliefweb.int/files/resources/68443.pdf>

a poradenství zdravotních sester dokáže Tahaddi například systematicky sledovat a hodnotit stav výživy novorozenců a dětí a dle toho distribuovat kojenecké mléko a potravinové poukázky těm nejohroženějším (vede také pro matky kurzy správného kojení, které je preferovanou opcí).

© DIAKONIE ČCE

Centrum Tahaddi mimo to nabízí i kurzy pracovních dovedností a přímo jako sociální podnikání provozuje šicí a krejčovskou dílnu pro ženy. Některé z nich tak paradoxně na útěku před válkou poprvé ve svém životě získávají vlastní skromný příjem a tím i silnější postavení v rámci rodinného rozhodování. Práce a získávání nových dovedností navíc lidem bez rozdílu dodává pocit sebedůvěry a důstojnosti tolik zkoušených jejich složitou situací.

Obdobně komunitní centrum organizuje mimoškolní zájmové aktivity. V makroperspektivě je ovšem nabídka těchto aktivit pro děti a mládež zcela v nepoměru s rozsahem celkových potřeb a zájmu, ostatně mládež do 18 let tvoří dle statistik 51 procent veškeré syrské populace v okolních zemích. Nicméně každý způsob volnočasového vyžití a aktivizace jim přináší nekvantifikovatelnou radost, dovednosti a sebeuspokojení.

Činnost komunitních center pochopitelně omezuje jejich lokální dosah a obvykle skromné prostředky. Proto stěží mohou nahradit materiální a lékařskou pomoc distribuovanou agenturami OSN či v některých případech poskytovanou přímo hostitelskou zemí. Svojí spjatostí s místní komunitou, flexibilitou a také finančně mnohem levnějším stylem fungování však představují nepostradatelnou součást celkové podpory syrských uprchlíků i sociálně zranitelných osob hostitelské komunity. Dokáží pomáhat rychle, flexibilně a i těm, kteří z různých důvodů propadnou sítem agentur OSN a velkých organizací.

Tahaddi není zdaleka jediné komunitní centrum svého druhu, v celém regionu jich najdeme desítky či možná i stovky. Právě jejich způsob fungování zdola a schopnost místní komunity se organizovat, občansky angažovat a pomáhat jsou pozitivním jevem nejen pro ty, kterým přímo pomáhají, ale i pro celou společnost.

Tento příspěvek vznikl za finanční podpory Evropské unie. Za obsah tohoto příspěvku odpovídá výlučně Diakonie ČCE a za žádných okolností jej nelze považovat za názor Evropské unie. Příspěvek vyšel v rámci projektu „SDGs and Migration – Multipliers and Journalists Addressing Decision Makers and Citizens in the EU“, v ČR pod názvem „Tváře migrace“. Tento projekt je realizován díky programu Evropské unie pro vzdělávání a osvětu (Development Education and Awareness Raising – DEAR od roku 2019 v partnerství sedmi evropských nevládních organizací. V České republice je veden Diakonií ČCE - Střediskem humanitární a rozvojové spolupráce. Smyslem je popularizovat cíle udržitelného rozvoje související s migrací. Projekt cílí na aktivní občany, novináře a členy různých organizací neziskového sektoru, kterým projekt zprostředkovává podkladové materiály, případové studie, ale i veřejné akce nebo kampaň.

Více informací na: <https://www.tvaremigrace.cz/>

